

Obala bana Berislavića 15
21220 Trogir
gkt@gkt.hr

Klasa: 611-01/26-03/26
Urbroj: 2181-13-27-01/1-26-1
U Trogiru, 15. srpnja 2026.

SMJERNICE ZA IZGRADNJU I UPRAVLJANJE FONDOM GRADSKE KNJIŽNICE TROGIR

Trogir, 2026.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Knjižnični fond Gradske knjižnice Trogir	5
2.1. Knjižnična građa	5
2.2. Standardi nabave knjižnične građe	5
3. Nabava knjižnične građe.....	6
3.1. Načini nabave:	6
3.2. Što Knjižnica ne uvrštava u svoje zbirke.....	6
3.2. Vrste knjižnične građe koje se nabavljaju.....	7
3.3. Izvori informacija o knjižničnoj građi:.....	7
3.4. Kriteriji za odabir i nabavu knjižnične građe	8
4. Knjižnične zbirke.....	8
5. Vrednovanje fonda	10
6. Financiranje djelatnosti knjižnice.....	11
7. Izlučivanje i otpis građe.....	11
8. Darovana građa	11

1. Uvod

Gradska knjižnica Trogir jedina je narodna knjižnica na području grada Trogira i okolice. Samostalno djeluje već 26 godina te je u protekla dva i pol desetljeća djelovanja izrasla u kulturnu ustanovu koja je nezaobilazni čimbenik u svakodnevnom životu grada.

U skladu sa svojim poslanjem, potrebama lokalne zajednice i raspoloživim financijskim sredstvima, Gradska knjižnica Trogir razvija knjižnične zbirke s ciljem osiguravanja raznovrsne, kvalitetne i dostupne građe za sve skupine korisnika. Pri tome nastoji odgovoriti na njihove obrazovne, kulturne, informacijske potrebe.

Razvoj knjižničnih zbirki pripada najvažnijim aktivnostima u upravljanju knjižnicom. Postojanje općih načela izgradnje uravnoteženog i kvalitetnog knjižničnog fonda, koji oslikavaju njegovu svrhu i sadržaj temeljno je polazište izgradnje knjižničnih zbirki.

Prateći razvoj suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija, Knjižnica uz tiskanu građu razvija i zbirke drugih vrsta knjižnične građe, poput audiovizualne, multimedijske i elektroničke građe, vodeći računa o medijima i formatima koji najbolje odgovaraju potrebama korisnika.

Razvoj zbirki usmjeren je na poticanje čitanja, razvoj različitih oblika pismenosti i cjeloživotnog učenja. Nastoji se osigurati primjerena zastupljenost građe u dovoljnome broju primjeraka, uzimajući u obzir važnost pojedinih zbirki i stvarne mogućnosti Knjižnice.

Kako bi fond kvalitetno podupirao ostvarivanje ciljeva i zadaća Knjižnice, potrebno je:

- planski i kontinuirano razvijati postojeći fond te određivati kratkoročne i dugoročne ciljeve njegova razvoja,
- redovito analizirati stanje fonda i potrebe korisnika radi utvrđivanja željene širine i dubine pojedinih zbirki,
- sustavno provoditi pročišćavanje fonda kroz izlučivanje i otpis dotrajale, zastarjele, oštećene i nekoristene građe,
- izrađivati i pratiti liste desiderata,
- nabavljati kvalitetnu i sadržajno relevantnu građu različitih vrsta i formata,
- prije uključivanja u fond procijeniti opravdanost prihvatanja darovane građe,

- pratiti i evidentirati troškove nabave te ih usklađivati s raspoloživim financijskim sredstvima,
- utvrđivati i koristiti različite izvore financiranja,
- razmjenjivati stručna iskustva i poticati suradnju među knjižničnim djelatnicima u procesu izgradnje fonda.

Ove Smjernice predstavljaju temeljni okvir za nabavu knjižnične građe te određuju načine nabave, vrste i opseg građe koja će se uključivati u fond, kriterije vrednovanja građe te kriterije za pročišćavanje fonda. Njihova je svrha osigurati sustavan, transparentan i dosljedan pristup izgradnji fonda koji će odgovarati potrebama sadašnjih i budućih korisnika.

Smjernice su namijenjene:

- knjižničarima, kao pomoć pri planiranju i razvoju fonda i zbirki, smještaju građe, zaštiti i očuvanju knjižnične građe te provođenju izlučivanja i otpisa,
- osnivaču i drugim financijerima, radi uvida u načela i kriterije prema kojima se raspolaže sredstvima namijenjenima nabavi knjižnične građe,
- korisnicima i široj javnosti, kako bi bili upoznati s načelima i postupcima na kojima se temelji razvoj knjižničkog fonda.

Izgradnja i razvoj fonda Gradske knjižnice Trogir provodi se u skladu sa *Standardom za narodne knjižnice* (NN, 103/2021), važećim zakonskim i podzakonskim propisima, stručnim preporukama te internim aktima Knjižnice. Pri tome se uvažavaju obilježja lokalne zajednice te potrebe postojećih i potencijalnih korisnika.

Nabavna politika Knjižnice temelji se na analizi postojećeg fonda, procjeni korisničkih potreba, ulozi Knjižnice u mreži narodnih knjižnica i mogućnostima suradnje s drugim knjižnicama. Cilj joj je osigurati odgovarajuću razinu obrazovne, kulturne, informacijske i stručne potpore korisnicima te pridonijeti ostvarivanju prava na slobodan i jednak pristup informacijama i znanju.

Iako se razvoj fonda planira u skladu s propisanim standardima i utvrđenim smjernicama, određena odstupanja moguća su zbog promjena u izdavačkoj ponudi, posebnih potreba korisnika ili raspoloživih financijskih mogućnosti. U takvim slučajevima važnu ulogu ima stručna prosudba knjižničara koja se primjenjuje u najboljem interesu korisnika i zajednice.

Izgradnja i upravljanje knjižničnim fondom temelji se na donošenju *Smjernica za izgradnju i upravljanje fondom*, kontinuiranom istraživanju potreba korisnika putem anketa i vođenja desiderata, selekciji građe pri nabavi uz njegovanje timskog rada, redovitom pročišćavanju fonda te analizi, vrednovanju i praćenju njegova stanja. Sve navedene aktivnosti provode se u skladu s temeljnim vrijednostima knjižnice: odgovornošću, pravednošću, otvorenošću, slobodnim pristupom informacijama, očuvanjem kulturne baštine, dostupnošću, izvrsnošću, stručnošću i profesionalnošću. Poseban naglasak stavlja se na spremnost na promjene, vjerodostojnost, inovativnost i kreativnost, kao i na inkluzivnost, tolerantnost te uvažavanje različitosti, čime se osigurava razvoj fonda koji odgovara potrebama zajednice i doprinosi kvaliteti knjižničnih usluga.

2. Knjižnični fond Gradske knjižnice Trogir

2.1. Knjižnična građa

Knjižničnu građu u narodnoj knjižnici, prema članku 3. *Zakona o knjižnicama* (NN 17/2019) „čini svaki jezični, slikovni i zvučni dokument u analognom ili digitalnom obliku informacijskog, umjetničkog, obrazovnog, znanstvenog ili stručnog sadržaja, proizveden u više primjeraka i namijenjen javnosti, kao i rukopisi odnosno sva druga građa koju knjižnica posjeduje u svojem fondu i stavlja na raspolaganje korisnicima.“ Prema članku 17. *Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* (NN 103/2021), „knjižnični fond narodne knjižnice namijenjen je svim dobnim skupinama građana, uvažavajući potrebe i raznolikost zajednice. Knjižnični fond sadrži analognu i digitalnu građu i organiziran je u zbirke. Sukladno potrebama posebnih skupina korisnika narodna knjižnica treba osigurati pristup didaktičkim igračkama, društvenim igrama i specijaliziranoj knjižničnoj građi (zvučnim knjigama, knjigama s uvećanim tiskom, građi laganoj za čitanje i dr.).“

2.2. Standardi nabave knjižnične građe

Gradska knjižnica Trogir se prema broju stanovnika područja grada Trogir (12 393 stanovnika) svrstava u narodne knjižnice VI. tipa (Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (NN 103/2021, čl. 6).

Fond Knjižnice treba zadovoljavati sljedeće odredbe Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (NN 103/2021, čl. 19 i 20).:

-fond knjižnice i/ili njezinih ustrojstvenih jedinica u osnivanju treba sadržavati najmanje jednu knjigu u analognom obliku po stanovniku područja za koje se osniva

-struktura fonda: na ukupan broj jedinica, knjižni fond općinske/gradske narodne knjižnice u pravilu treba sadržavati 65 % beletristike, 35 % stručne, znanstvene i popularno-znanstvene literature, od koje najmanje 1 % čini referentna građa

-u odnosu na dobnu strukturu korisnika, ukupan fond narodne knjižnice treba sadržavati najmanje 25 % knjižne građe za djecu i mlade

-u knjižnom fondu treba biti zastupljena građa na stranim jezicima (beletristika, popularnoznanstvena djela, literatura za djecu)

-građa na stranim jezicima može činiti do 10 % ukupnog knjižnog fonda

-u fondu su zastupljene didaktičke igračke i društvene igre

-u fondu je zastupljena vizualna i elektronička građa prilagođena potrebama svih vrsta korisnika i nabavnoj politici knjižnice

3. Nabava knjižnične građe

3.1. Načini nabave:

-kupnja

-otkup Ministarstva kulture i medija RH

-dar

-vlastita izdanja

-zamjena

3.2. Što Knjižnica ne uvrštava u svoje zbirke

Knjige koje Knjižnica ne uvrštava u svoje zbirke:

- uništene knjige (prljave, vlažne, podcrtane i išarane knjige, necjelovite knjige i slično)
zastarjele knjige (neaktualna građa, sadržajno zastarjela građa, građa neprimjerena korisnicima, građa koja nije relevantna, dječje knjige koje više nisu privlačne današnjim generacijama i slično)
- dotrajale knjige (pohabane uslijed učestalog korištenja)
- neposudivan i slabo posudivan naslov

- knjige kojih ima u dovoljnom broju i u dobrom su stanju
- referentnu građu koju Knjižnica već ima
- udžbenike za osnovnu i srednju školu.

3.2. Vrste knjižnične građe koje se nabavljaju

Knjižnica nabavlja knjižnu i neknjižnu građu na hrvatskom i na stranim jezicima.

Knjižna građa

- lijepa književnost (beletristika) za djecu, mlade i odrasle, uključujući književna djela za cjelovito čitanje za učenike osnovnih i srednjih škola
- edukativne i zabavne slikovnice
- popularno-znanstveni i znanstveno-stručni naslovi
- referentna građa i priručnici
- stripovi
- periodika (novine i časopisi)

Neknjižna građa

- audiovizualna građa (filmovi, glazba, zvučne knjige...)
- elektronička građa na prijenosnim medijima (multimedijalni sadržaji, računalne igre...)
- igračke i didaktičke igre
- ostala građa

3.3. Izvori informacija o knjižničnoj građi:

- katalozi izdavača (tiskani i elektronički)
- mrežne stranice izdavača
- prijedlozi korisnika (desiderata)
- objavljene recenzije i prikazi
- top liste i preporuke
- popisi dobitnika uglednijih nagrada
- sajmovi knjiga
- bibliografije

3.4. Kriteriji za odabir i nabavu knjižnične građe

Osnovni kriteriji u nabavi knjižnične građe su:

- Kriterij vrijednosti i relevantnosti (odnosi se na sadržajnu i fizičku vrijednost publikacije)
- Kriterij potražnje (prema potrebama korisnika)
- Kriterij nepristranosti

4. Knjižnične zbirke

Fond Gradske knjižnice Trogir promišlja se kao cjelina, tj. kao jedinstven fond koji svojom veličinom, strukturom i kvalitetom građanima Trogira nastoji osigurati maksimalnu dostupnost svih vrsta građe. Vodimo se načelom dostupnosti, a ne načelom posjedovanja knjižničnog fonda.

Specifičnosti fonda proizlaze i iz karaktera zajednice korisnika na području na kojem knjižnica djeluje. Također, važan je kontinuitet u razvoju postojećeg fonda.

Knjižnica raspolaže sljedećim zbirkama:

- Referentna zbirka: obuhvaća publikacije koje sadrže osnovne informacije o svim strukama i znanostima (enciklopedije, leksikoni, bibliografije, rječnici, atlasi i dr.)
- BDI zbirka: zbirka stručne literature namijenjena knjižničarima, studentima i stručnjacima iz područja informacijskih znanosti
- Zavičajna zbirka: zbirka koja sakuplja i čuva svu knjižničnu građu s elementima zavičajnosti (autori i djela koji su povezani s Trogirom i okolicom)
- Strana knjiga: zbirka knjiga na stranim jezicima za odrasle i djecu i mlade, najvećim dijelom na engleskom jeziku
- Rara: zbirka starih i rijetkih knjiga, koja uz knjige obuhvaća i kartografsku građu i grafike
- Zbirka digitalizirane građe (u nastajanju)

BDI zbirka

BDI zbirka (Bibliotekarstvo-Dokumentacija-Informacija) zbirka je knjižnične građe s područja knjižničarstva i informacijskih znanosti namijenjena knjižničarima, studentima knjižničarstva i drugim stručnjacima s područja knjižničarstva i informacijskih znanosti, ali i svim zainteresiranim korisnicima Knjižnice. Ona doprinosi kvaliteti obrazovanja knjižničnih djelatnika, služi kao informacijska baza kroz koju se provodi stalno stručno usavršavanje

knjižničnih djelatnika te osiguravaju neophodni izvori za kontinuirano učenje i praćenje razvoja struke. Služi studentima knjižničarstva, informacijskih i srodnih znanosti kao izvor ispitne literature te literature za seminarske, diplomske i druge radove.

Zavičajna zbirka

Zavičajna zbirka u knjižnici zauzima istaknuto mjesto: prikuplja, obrađuje, čuva i popularizira građu sadržajem vezanu uz povijest, kulturu i ostale sadržaje vezane uz Trogir i njegovu bližu okolicu. Svrha joj je zaštita izvornog kulturnog i umjetničkog nasljeđa, lokalnog govora, tradicije i običaja trogirskog područja, kao dijela nacionalne kulturne baštine. Izvornost i autentičnost građe i primjerenost lokalnim potrebama i uvjetima, od temeljne su važnosti. Fond se istovremeno popunjava i novim publikacijama iz tekuće produkcije i starim izdanjima koja svojim sadržajem zadovoljavaju kriterije za uvrštavanje u Zbirku. Nabava se odvija i posredovanjem zavičajnih udruga i pojedinaca. Nadzor nad starim knjigama obavlja se u suradnji s antikvarima i u neposrednom kontaktu s posjednicima takve građe. Pojam zavičaja višeznačan je i odnosi se na: teritorij Trogira određen administrativnim, političkim, etničkim, kulturnim i povijesnim granicama, na Trogir kao mjesto rođenja njegovih stanovnika i znamenitih pojedinaca na grad u kojem su živjele, stvarale i svojim djelima ga unaprijeđivale značajne osobe koje nisu u njemu rođene.

Zavičajna zbirka prikuplja svu knjižničnu građu, u svim formatima i to:

- građu o Trogiru i njegovim stanovnicima objavljena bilo gdje u svijetu,
- građu o znamenitim Trogiranima i Trogirkama i njihovim djelima,
- građu o pojedincima koji nisu rodom Trogirani, ali su svojim djelima doprinikli razvitku grada,
- djela na trogirskom idiomu.

Isključivo za potrebe izgradnje fonda Zavičajne zbirke nabavlja se sva građa koja svjedoči političkim, društvenim, gospodarskim, kulturnim i sportskim aktivnostima u gradu Trogiru:

-rukopisi

-prvotisci, rijetke brošure i knjige sačuvane u malom broju primjeraka

-kartografska građa.

Zbirka strane knjige

Knjižnica nabavlja građu i na stranim jezicima za koje postoji ili se predviđa interes korisnika. Vidljiv je porast broja čitatelja koji se pri čitanju koriste engleskim jezikom te imaju potrebu za recentnom produkcijom na engleskom jeziku.

Rara – zaštićeni fond Zbirka

Rara – Zaštićeni fond obuhvaća naslove stare i raritetne građe čije je korištenje moguće samo uz posebno odobrenje. Rara obuhvaća naslove objavljene do 1850. godine tj. godine kada je ručno tiskanje knjiga zamijenjeno strojnim. Zaštićeni fond čine sve druge stare i rijetke knjige izdane do 1950. godine, ali i izdanja novijeg datuma koja su rijetka (objavljena u maloj nakladi). Vrijednost zbirke određena je njenom rijetkošću i jedinstvenošću, umjetničkom, intelektualnom i povijesnom vrijednošću. Pri izgradnji i upravljanju Zbirkom uzimamo u obzir:

- vrijednost građe
- rijetkost građe
- važnost građe za Trogir i okolicu

Digitalizirana građa (digitalne zbirke)

Repozitorij digitalnih zbirki sadrži preslike izvornika iz fonda knjižnice, kao i građe drugih imatelja, koji su ustupili građu na digitalizaciju i objavu. Digitalizirana građa iz fonda Knjižnice pruža uvid u izvore za poznavanje i proučavanje lokalne povijesti te čini dostupnim rijetku građu širem broju korisnika. Repozičtorij sadrži i digitalnu građu, tj. vlastita izdanja u digitalnom obliku. Kako bi se olakšao pristup digitalnim zbirkama uspostavljen je repozitorij na mrežnim stranicama.

5. Vrednovanje fonda

Preduvjet uspješne nabavne politike jest stalno vrednovanje postojećeg fonda. Proces izgradnje knjižničnog fonda je dinamičan proces koji uključuje Knjižnicu i korisničku zajednicu Knjižnice. Vrednovanje fonda je kvalitativno i kvantitativno. Kvantitativno vrednovanje se najčešće provodi putem statističkih pokazatelja te usporednih analiza. Kvalitativno vrednovanje se provodi ispitivanjem zadovoljstva korisnika, stalnom komunikacijom s korisnicima i aktivnim pristupom njihovim iskazanim potrebama, analizom sadržaja tematskih grupa u knjižničnim zbirkama.

Kriteriji vrednovanja su dostatnost, iskoristivost, relevantnost, dostupnost, aktualnost, fizičko stanje i kvaliteta. U obzir se uzimaju procjene vrijednosti fonda s gledišta korisnika, knjižničara i stručnjaka, uz uvažavanje osnovnih načela:

- fond teži biti usklađen s potrebama korisnika, uz uvažavanje kriterija kvalitete
- fond odgovora na ukupne potrebe svih korisnika, uključujući potencijalne korisnike
- u izgradnji fonda uvažava se načelo uključivanja različitih vrsta građe.

6. Financiranje djelatnosti knjižnice

Nabava knjižnične građe financira se sredstvima Ministarstva kulture i medija RH, sredstvima osnivača, te vlastitim sredstvima.

7. Izlučivanje i otpis građe

Izgradnja i održavanje knjižničnog fonda je dinamičan proces kojemu je izlučivanje i otpis građe jedna od bitnih odrednica. Izlučivanje dotrajale i nefunkcionalne građe je odgovoran i složen posao koji se radi timski. Posebno je zahtjevno izlučivanje građe iz posebnih zbirki jer ono zahtjeva poznavanje zbirke, uvažavanje promjena u potrebama zajednice te odgovornu stručnu projekciju za budućnost. Otpis i revizija knjižnične građe provode se u skladu s aktualnim zakonskim propisima, uključujući kriterije, rokove i dopuštene postotke godišnjeg otpisa prema važećem *Pravilniku o zaštiti, reviziji i otpisu knjižnične građe*. Pročišćavanje fonda radi se tijekom redovnog godišnjeg otpisa i tijekom revizije.

Kriteriji otpisa:

- dotrajala građa:
- zastarjela građa:
- uništena građa
- neupotrebljiva građa (građa uništena elementarnim nepogodama i drugim incidentima)
- izgubljena, otuđena, nestala građa o nevraćena građa (zaduženja stara preko tri godine)

8. Darovana građa

S obzirom na prostornu ograničenost, prihvaćaju se isključivo darovi za koje se procijeni da su relevantni. Darovana građa mora zadovoljiti stručne kriterije kako bi se uvrstila u zbirku kao i sva građa koja se nabavlja redovnim putem. Zbog ograničenih prostornih kapaciteta i potrebe za planskim razvojem fonda, Knjižnica nije u mogućnosti prihvatiti svu ponuđenu darovanu

građu, nego samo onu koja svojim sadržajem, stanjem i aktualnošću odgovara potrebama korisnika i kriterijima izgradnje zbirke. Knjižnica zadržava pravo na neprihvatanje darova.

Smjernice nabavne politike Gradske knjižnice Trogir temelje se na važećim hrvatskim pravnim propisima i međunarodnim dokumentima:

1. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti
(https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html)
2. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (NN, 103/21)
3. Pravilnik o zaštiti, reviziji i otpisu knjižnične građe (NN 27/23)
4. UNESCO-v Manifest za narodne knjižnice
(http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm)
6. Knjižnice i intelektualna sloboda, izjava IFLA/FAIFE (HKD Novosti, 1999, 13, str. 11.),
(<http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/kiis.htm>)
7. Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima
<https://repozitorij.nsk.hr/islandora/object/nsk%3A307>
8. IFLA-ine Smjernice za građu laganu za čitanje / Drugo prerađeno hrvatsko izdanje (prema drugom prerađenom izdanju izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
9. IFLA-ina izjava o knjižnicama i intelektualnoj slobodi
10. Opća deklaracija o ljudskim pravima

Pripremila:

Sara Belas Vrlika

Ravnateljica:

Maja Kostović Radan

